

נב

פתיחת בי"ס ברמה דתית גבוהה כשירוע שייגרם נזק לביה"ס הקיים

הנני מאשר קבלת מכתב כת"ר בשאלה דלהלן, מיום כ' אלול תשל"ט (אשר קבלתיו בערב ראש השנה). זירזתי עצמי ביותר, משום הדחיפות שייחס כת"ר לשאלה, אך לא אוכל להאריך, אף כי ראויה שאלה זאת להרחבה והעמקה, מאפס הזמן בימים אלה שבין כסה לעשור, ואתו הסליחה.

שאלה:

לפני שנה הוקם פה בית ספר יסודי בהסכמת רוב הישוב, כדי שנוכל להגביר את החינוך התורני, ועוד מסיבות טכניות של קושי הנסיעות לבי"ס האיזורי המרוחק, והבעיות הבטחוניות שעלולות להתעורר משום כך, ועוד כמה סבות. אמנם הוחלט אז שההורים רשאים לשלוח לאיזה בית ספר שירצו, וכך היה... וזה לא הפריע למהלך ביה"ס כאן. אבל השנה החליטו מיעוט הורים להוציא את כל ילדיהם מפה, כי כך סברו שהוא טוב לילדים, כי פה החברה מצומצמת ושם היא רחבה. צעד זה הביא לצמצום ילדי ביה"ס כאן בצורה כזו שיש מעט ילדים בעלי רמות שונות... ובלתי אפשרי לקיים בי"ס בתנאים אלה... כך שיסגר פה בית הספר, או שיפעל בתנאים קשים כמעט בלתי-אפשריים, והישוב תולה בבי"ס זה תקוות רבות, לבסס חנוך יותר שלם מבחינת לימוד תורה ויראת שמים. השאלה הנשאלת היא האם על פי ההלכה רשאים ההורים האלה להוציא ילדיהם עפ"י שקוליהם החנוכיים או שקיום בית הספר בצורה בריאה עדיף.

תשובה:

מקור הלכה זאת במסכת בבא בתרא (כ"א.) אמר רבא מתקנת יהושע בן גמלא ואילך לא ממטינן ינוקא ממתא למתא אבל מבי כנישתא לבי כנישתא ממטינן. ואי מפסיק נהרא לא ממטינן, ואי איכא תיתורא ממטינן, ואי איכא גמלא לא ממטינן. ופירש רש"י לא ממטינן ינוקא ממתא למתא ללמוד מיום ליום שמא יזוק בדרכים שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, אלא יוכל לכוף בני אותו מתא להושיב מלמד תינוקות עכ"ל.

לפירוש רש"י, חלק מן ההורים רוצים להושיב מלמד תינוקות בעירם, וחלק טוען לשלוח התלמידים לעיר סמוכה, והדין עם הראשונים מטעמי בטחון. וכך נראה גם מדברי התוס' והרא"ש עיין בדבריהם. ולנו אין שום נפקא מינה במספר התלמידים שהזכירו התוס' עפ"י הסוגיא שם, שהכל תלוי באותו מספר תלמידים שמשרד החינוך מאפשר פתיחת כיתה, ובלאו הכי אין ההורים משלמים מאומה.

והנה מפירוש זה של הסוגיא אין ללמוד מאומה לנדון דידן, כמוכח מאליו.

אך יש ראייה לנדון דידן משיטת הרמב"ם ופירושו בסוגיא הנ"ל, וזו לשונו: מוליכין את הקטן ממלמד למלמד אחר שהוא מהיר ממנו וכו' בד"א שהיו שניהם בעיר אחת ולא היה נהר מפסיק וכו' (הלכות תלמוד תורה פ"ב ה"ו). והנה לשיטתו הוא נדון דידן ממש, ולפירושו אין כאן ויכוח בין הורים בעיר אחת וכו' כפירוש רש"י ותוס', אלא שזו הלכה הנוגעת להורים כשלעצמם, ששום הורה אינו רשאי לשלוח את בנו ללמוד בעיר אחרת מטעמי בטיחות, אפילו שהמלמד בעיר הסמוכה הוא טוב יותר וכו'.

ולפי זה אינם רשאים הורים אלה להעביר בניהם לבית-הספר האיזורי מטעמי בטיחות.

אלא שכת"ר הציג את השאלה מנקודת ראות אחרת שהעברת הילדים תגרום לסגירת ביה"ס המקומי. ולענ"ד נראה שאין בזה כדי למנעם מכך, שחינוך הילדים על הצד הטוב ביותר הוא עיקר, ולא מצאנו בהלכה איסור העברת תלמיד ממלמד למלמד מדאגה לראשון, אלא מטעמי בטיחות בלבד.

אלא שכיון שהגענו לכך, יש מקום עיון אם אמנם יש כאן סכנה, שכן בהלכה מדובר שלקחו הילד רגלי לעיר אחרת והיה חשש בכל הולכי דרכים, ובפרט אם יש נהר, ויש עוד חשש שהילד יתרגל ללכת גם לבדו (עיי' בפירוש רבינו גרשום על הסוגיא), אבל עתה שיש הסעה יומית ואין סיכון יתכן שאין למנוע ההורים.

ומדברי כת"ר נראה שהכונה "לבעיות בטחוניות" שהזמן גרמן, אם כן יוכלו ההורים לטעון שאם קיים כבר בי"ס איזורי משמע שאין "בעיות בטחוניות". ועכ"פ כאן צריכים שיקול דעת בטחוני, אם להתיר להם העברת ילדיהם לבית-ספר איזורי (ללא קשר לויכוח עם ההורים האחרים).

והנה כת"ר רמז "עוד כמה סבות" ולא פירשן, ועוד הוסיף "שאמנם החלט אז שההורים רשאים לשלוח לאיזה בי"ס שירצו וכך היה", ולכן נראה לי שזכותם של ההורים היא להעביר ילדיהם אם אמנם אין בדבר סכנת דרכים.

ולבסוף אעיר, שמלשון השאלה נראה שכת"ר משתדל (ויישר כחו על כך) "להגביר את החינוך התורני" בבית הספר המקומי, "ולבסס חינוך יותר שלם מבחינת למוד תורה ויראת שמים", דבר שכנראה לא נעשה בביה"ס האיזורי, וזו נקודה חשובה מאד שעל ההורים לשקול אותה היטב לפני החלטתם, אף כי אינה מחייבת אותם, כיון שעכ"פ גם בביה"ס האיזורי החינוך הוא דתי ביסודו כמובן מאליו.